

SUAUGUSIŲJŲ ŠVIETIMO KAITOS TENDENCIJOS LIETUVOJE (SOCIOLOGINIS ASPEKTAS)

Kęstutis Trakšėlys

Klaipėdos universitetas

Įvadas

Tyrimo aktualumas. Mokymosi visą gyvenimą paradigmoje suaugusiųjų švietimo problemų analizei skiriama vis daugiau dėmesio, siekiant padėti suaugusiajam ne tik geriau adaptuotis darbo vietoje, bet ir įgyvendinti autentiškus, giluminius asmeninius tikslus.

Psichosocialiniai, socioekonominiai, kultūriniai, politiniai sunkumai yra neatsiejama kiekvieno individo kasdienos dalis. Todėl suaugusiųjų švietimo galimybės, mokymosi motyvacija, išskylančios problemos turi būti iširtos, apibendrintos ir paskelbtos, siekiant teikti suaugusiesiems kokybiškas, rinkos poreikius ir visuomenės lūkesčius atitinkančias paslaugas. Tam tikslui paprastai atliekami sociologiniai tyrimai. Suaugusiųjų švietimo Lietuvoje išsamesnius tyrimus pradėta organizuoti nuo 2004 metų. Minėtiniai tyrimai: „Inžinierių tęstinis profesinis mokymas kaip edukologijos reiškinys“ (Anužienė, 2004), „Suaugusiųjų tęstinio mokymo galimybių plėtra mokymosi visą gyvenimą strategijos įgyvendinimo kontekste“ (Tamošiūnas, Linkaitytė, Tureikytė, 2004), „Kaimuose ir miesteliuose gyvenančių suaugusiųjų mokymosi poreikiai“ (Tamošiūnas, Šutinienė, Pilipavičienė, Guseva, 2004), „Neformaliojo suaugusiųjų švietimo būklė ir gyventojų bei darbdavių požiūris į neformalų suaugusiųjų švietimą“ (Tamošiūnas, Šutinienė, Pilipavičienė, Guseva, 2005), „Suaugusiųjų mokymasis Lietuvoje: aprėptis, poreikiai ir pasiūla“ (Teresevičienė, Zuzevičiūtė, Kuncaitė, Rutkienė, 2006). Tyrėjai (Šutinienė, Šikšnienė, Tamošiūnienė, Kublickienė) 2007 metais atliko kokybinį tyrimą apie mokymąsi visą gyvenimą ir jo rezultatyvumą. 2010 metais Ugdymo plėtotės centras atliko palyginamąjį tyrimą „Suaugusiųjų mokymosi motyvacija ir poreikiai Lietuvoje, Latvijoje, Estijoje ir Suomijoje“. 2011 metais atliktas taikomasis suaugusiųjų švietimo tyrimas, kuriuo siekta išanalizuoti suaugusiųjų mokymo ir mokymosi ypatumus įkalinimo įstaigose, senyvo amžiaus ir neįgalųjų asmenų. Taigi, straipsnio tyrimo problema formuojama klausimu – kokia suaugusiųjų švietimo būklė Lietuvoje ir kitimo tendencijos nuo 2004 metų?

Tyrimo tikslas – išanalizuoti ir palyginti 2004–2011 metais atliktus suaugusiųjų švietimo tyrimus.

Uždaviniai: Išaiškinti suaugusiųjų mokymosi motyvaciją; nustatyti suaugusiųjų požiūrį į nefor-

malų mokymą ir jo organizavimą; išnagrinėti antrinius tyrimo duomenis ir pateikti išvadas.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros ir antrinių duomenų analizė.

1. Suaugusiųjų mokymosi motyvacija ir poreikiai

Kodėl suaugusieji mokosi? A. M. Juozaitis (2000) šį klausimą įvardija kaip retorinį. Kad subrandęs individas pradėtų mokytis, turi būti stipri vidinė motyvacija. O galbūt tai lemia išoriniai veiksniai? Mokslinėje literatūroje į šį klausimą nėra vieningo atsakymo. Dalis autorių (Jarvis, 2001) teigia, kad suaugusiųjų mokymasis siejasi su šiuolaikinės visuomenės socialumu. B. H. Lemme (2003) nuomone, mokymosi reikalavimai, galimybės rinktis ir sąlygos dažnai priklauso nuo suaugusiųjų socialinių, kultūrinių, ekonominių aplinkybių ir yra susijusios su žmogaus lytimi, socialine padėtimi ir kt. G. Tolutienė ir A. Jovarauskaitė (2011), analizuodamos suaugusiųjų mokymosi poreikius ir juos lemiančių veiksnių ypatumus, pastebi, kad paties žmogaus gyvenimo patirtis formuoja praktinę mokymosi motyvaciją, susijusią su mokymosi tikslais ir rezultatais, nes jų apklaustų respondentų poreikį mokytis kaip tik nulėmė patirties veiksnys. Netradicinio amžiaus (per 25 metus) besimokančiųjų respondentų siekimas žinių labiau orientuotas į profesinės veiklos ir kvalifikacijos, kompetencijų tobulinimą, žinių pritaikomumą praktiškai. Kad suaugusiųjų mokymosi motyvaciją lemia profesiniai interesai, patvirtina K. Trakšėlio (2011) tyrimas, nustatęs, kad 41 proc. respondentų mokosi tam, kad išsaugotų darbo vietą, o 49 proc. mokosi planuodami keisti profesiją, nes įgyta profesija šiuo metu nepaklausi darbo rinkoje. Ir tik 10 proc. respondentų atsakė, kad mokymosi tikslas – įgyti žinių ir tobulėti.

Ugdymo plėtotės centro atlikto tyrimo (2010) išvadamis tvirtinama, kad pagrindiniai mokymosi ir kvalifikacijos tobulinimo motyvai nėra tiesiogiai susiję su respondentų darbu ar karjeros galimybėmis. Išaiškintos tokios, pagrindinės priežastys, lėmusios suaugusiųjų išitraukimą į studijas: norėjo pagilinti savo žinias ir gebėjimus dominančioje srityje, norėjo įgyti žinių ir gebėjimų, naudingų kasdieniame gyvenime, tobulėti, plėsti akiratį. Kaip teigiama minėto tyrimo ataskaitoje, trečioji priežastis – respondentų noras patobulinti savo darbo įgūdžius.

Mokslininkai (Šutinienė, Šikšnienė, Tamošiūnas, Kublickienė, 2007), atlikę kokybinį tyrimą, nustatė, kad socialiniai suaugusiojo mokymosi šaltiniai – tai aukštesnės socialinės pozicijos, karjeros galimybės ir siekiai, o „stumiančios“ – tam tikra neigiama dalies visuomenės, nebaigusios vidurinės mokyklos, nuostata jaunų žmonių atžvilgiu. Jas pastebi tiek patys mokiniai, tiek mokyklų vadovai. Remiantis respondentų atsakymais, galima konstatuoti, kad, nepaisant išsilavinimo svarbos suvokimo, daugeliui nelengva buvo ryžtis mokytis. Kaip aukščiau minėta, ypač sunku pradėti mokytis maždaug trisdešimties metų ir vyresnėms moterims. Tyrėjų nuomone, kai kuriose socialinėse aplinkose visuomenės nuomonė ne visuomet skatina tokio amžiaus moterų mokymąsi. Matyt, įtakos turi ir radikalūs asmenybės pokyčiai: pasikeitęs požiūris į žinias ir mokymąsi, subrendimas, laisvas mokymosi pasirinkimas, atsakomybės atsiradimas, pasitikėjimas savimi ir pan. Tačiau 2006 metais atliktame tyrime „Suaugusiųjų švietimo organizavimo būklė savivaldybėse“ kaip viena aktualiausių mokymosi problemų įvardyta – gyventojų ir darbdavių sąmoningumas ir motyvacija, poreikiai, bendradarbiavimas su švietimo organizatoriais. Akcentuota ir gyventojų poreikio bei motyvacijos mokytis stoka. Kaimo vietovėse aktuali detalios informacijos stoka, ypač motyvacijos problema, kur ji siejama su mokymosi prieinamumo problema.

Socialinės informacijos ir mokymų agentūra 2011 metais parengė „Taikomojo suaugusiųjų švietimo tyrimo“ ataskaitą, kurioje teigiama, kad du iš trijų (60 proc.) tyrime dalyvavusių vyresnio amžiaus respondentų nenorėtų mokytis. Nustatyta, kad tai – 55–74 metų asmenys dažniausiai įgiję pradinį ar pagrindinį išsimokslinimą, tai – nedirbantys apklausos dalyviai, gaunantys žemas ir vidutines pajamas, bei kaimo gyventojai. Tyrimu nustatyta (Socialinės informacijos ir mokymų agentūra, 2011), kad mokymuose dažniau norėtų dalyvauti 55–64 metų respondentai, aukštąjį išsimokslinimą įgiję, dirbantys apklausos dalyviai bei tarnautojai, specialistai, bedarbiai. Šiame tyrime, beje, kaip ir anksčiau analizuotuose, respondentai akcentuoja pagrindinę mokymosi motyvaciją – tai augantys reikalavimai darbo rinkoje, noras gauti papildomų darbų ir siekis pagerinti savo materialinę padėtį.

Suaugusiųjų mokymasis ne tik gerina ekonominius ir socialinius rodiklius – kelia darbo našumą, didina įsidarbinimo galimybes, stiprina pilietiškumą, asmeninę gerovę ir savirealizaciją, mažina nusikaltamumą ir sveikatos priežiūros išlaidas (Europos komisija, 2006), bet atlieka ir socialinės integracijos funkciją. Mokymosi visą gyvenimą strategijoje, kuri atnaujinta 2008 metais, rašoma: „siekiant garantuoti suaugusiųjų asmenų dalyvavimą mokymosi

procese, būtina užtikrinti mokymosi prieinamumą visuomenės grupėms, turinčioms mažiau mokymosi galimybių dėl patiriamos socialinės atskirties“.

Atliktas tyrimas (Socialinės informacijos ir mokymų agentūra, 2011), kuriame dalyvavo 315 respondentų, turinčių negalią. Nustatyta, kad tik 19 proc. iš jų nori mokytis ir mokosi, 39 proc. nesimoko, bet nori ir 13 proc. nemato prasmės siekti žinių. Pagrindiniai mokymosi motyvai – tai asmens saviraiška, augantys reikalavimai darbo rinkoje, siekis susirasti geresnį darbą arba papildomą uždarbį. Tyrimo duomenys byloja, kad apklausos dalyviams trūksta visapusiško švietimo (bendrojo ugdymo, kultūrinio, politinio ir t. t.). Respondentai, turintys negalią, kaip vieną iš mokymosi priežasčių įvardija ir norą bendrauti (22 proc.), akiračio ir saviraiškos plėtotę (31 proc.). Jie akcentavo, kad labiausiai norėtų mokytis užsienio kalbos (21 proc.) ir kompiuterinio raštingumo (19 proc.). Tyrėjai (Socialinės informacijos ir mokymų agentūra, 2011), apibendrinami apklausos rezultatus, pažymėjo: tik absoliuti mažuma respondentų teigė, kad mokymasis aiškiai apibrėžtos naudos nedavė. Likusiųjų respondentų teigimu, jie turėjo galimybę bendrauti su kitais žmonėmis, išliko konkurentabilūs darbo rinkoje, pagerino savo materialinę padėtį ar susirado darbą.

Paprastai pažymima, kad suaugusiųjų švietimas turi įtakos profesiniam mokymui ir socialinės atskirties grupių (migrantų, senyvo amžiaus žmonių, kalinių) integracijai į darbo rinką (Pundziūtė, Tereševičienė, 2011). Taigi, viena iš įkalinimo įstaigų resocializacijos priemonių yra edukacinio pobūdžio iniciatyvos. Tyrimo metu (Socialinės informacijos ir mokymų agentūra, 2011) buvo apklausti 309 asmenys, atliekantys bausmę įkalinimo įstaigose. Šių asmenų mokymosi motyvacija itin aktuali. Tyrimu nustatyta, kad 66 proc. respondentų, atliekančių bausmę įkalinimo įstaigose, nori mokytis ir mokosi, daugiau kaip penktadalis nesimoko, bet to norėtų. Apklausos dalyviai norą mokytis motyvuoja tuo, kad pasikeitęs požiūris į mokslą, turi naujų interesų, poreikių, asmeninių nuostatų, kiti gyvenimo tikslai. Respondentai suvokia išsilavinimo svarbą ir profesijos turėjimo būtinybę savo gyvenime. Be to, akcentuota ir tai, kad, pasibaigus įkalinimo laikui, teks grįžti į visuomenę ir joje integruotis, pritaipyti darbo rinkoje ir atitikti keliamus reikalavimus. Iš visų apklaustųjų 52 proc. akcentavo, kad dalyvavimas mokymuose jiems buvo naudingas, 32 proc. – net labai naudingas.

Tyrimu (Socialinės informacijos ir mokymų agentūra, 2011) nustatyta, kad net 25 proc. įkalinimo įstaigos išskyrė teisinių žinių, būtinų kasdieniame gyvenime, reikalingumą ir norą išmokti tradicinių amatų (20 proc.). Reikia paminėti, kad lietuvių kal-

bos mokymasis, pilietinis raštingumas, meninė savi-
raiška, sveikatingumo žinios, psichologija, užsienio
kalbos respondentų dėmesio nesulaukė.

Remiantis atliktais tyrimais, nustatyta, kad
respondentai dažnai akcentuoja, jog apsisprendimui
dėl tolimesnio mokymosi įtakos turi finansinė suau-
gusiojo šeimos padėtis. Pati aktualiausia mokymosi
sunkumų priežastis – lėšų stoka (Tolūtienė, Jovaraus-
kaitė, 2011). Tyrimo „Suaugusiųjų mokymosi mo-
tyvacija ir poreikiai Lietuvoje, Latvijoje, Estijoje ir
Suomijoje“ (Ugdymo plėtotės centras, 2010) ataskai-
toje rašoma, kad visose analizuotose šalyse visais
analizuotais atvejais labiausiai respondentų, jų pačių
vertinimu, išitraukimą į švietimo procesus, stabdė
lėšų mokytis trūkumas. Pinigų stygių, kaip pagrin-
dinį mokymosi trukdį, įvardijo ir respondentai, daly-
vavę kokybiniame tyrime „Apie mokymosi visą gy-
venimą ir jo rezultatyvumą“ (Šutinienė, Šikšnienė,
Tamošiūnienė, Kublickienė, 2007).

Vadinasi, dirbdami su suaugusiais, privalome
įvertinti kiekvieno besimokančiojo didžiules pastan-
gas gilinti žinias ir stiprinti įgūdžius – tai padaryti
nelengva, kad ir kokie svarbūs būtų motyvai. Svar-
bu, kad mokymasis būtų naudingas kiekvienam to
siekiančiam, o nauda apibrėžiama kaip įgytos ar at-
kurtos žinios, įgūdžiai, pakitusios nuostatos, aspira-
cijos.

2. Neformalaus suaugusiųjų švietimo būklė

Neformalus švietimas – tai viena iš popula-
riausių ir priimtinausių suaugusiųjų švietimo būdų.
Lietuvoje neformalus suaugusiųjų švietimas papras-
tai suprantamas kaip asmens ir visuomenės interesus
atliepiantis mokymasis, lavinimas ir studijos, kurias
baigus neišduodamas valstybės pripažįstamas doku-
mentas. Neformalusis švietimas – švietimas pagal
įvairias švietimo poreikių tenkinimo, kvalifikacijos
tobulinimo, papildomos kompetencijos įgijimo,
išskyrus formaliojo švietimo, programas (Lietuvos
Respublikos Švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas,
2011). Šis įstatymas numato, kad neformaliojo suau-
gusiųjų švietimo paskirtis – sudaryti sąlygas asme-
niui mokytis visą gyvenimą, tenkinti pažinimo porei-
kius, tobulinti turimą kvalifikaciją, įgyti papildomų
kompetencijų. Neformalusis suaugusiųjų švietimas
teikiamas kiekvienam, ne jaunesniam kaip 18 metų,
jį pasirinkusiam asmeniui. Neformalųjį suaugusiųjų
švietimą teisės aktų nustatyta tvarka gali teikti visi
švietimo teikėjai. Bendruosius iš valstybės ar savi-
valdybių biudžetų finansuojamų neformaliojo švieti-
mo programų kriterijus nustato švietimo ir mokslo
ministras; šiuo būdu asmens įgyta kompetencija ga-
li būti pripažįstama kaip baigta formaliojo švietimo
programos (išskyrus studijų programas) dalis, švie-
timo ir mokslo ministro nustatyta tvarka, arba kaip

studijų programos dalis – aukštosios mokyklos nusta-
tyta tvarka.

Nors įstatymas ir teikia nemažai palankių gali-
mybių suaugusiesiems dalyvauti neformaliame švie-
time, tačiau neaišku, kiek realiai jis atitinka suaugu-
siųjų poreikius ir kaip yra įgyvendinamas praktikoje.
Mokslinėje literatūroje (Butvilienė, 2011, Trakšelys,
2011, Laurėnaitė, Laurėnas, 2011, Kaminskienė,
2011 ir kt.) paprastai neformaliame suaugusiųjų mo-
kymui priskiriamas kvalifikacijos tobulinimas, mo-
kymasis organizacijoje, tęstinis profesinis mokymas
ir savišvieta.

Tyrimu (Tamošiūnas, Šutinienė, Pilipavičienė,
Guseva, 2005) atskleistas visuomenės ir darbdavių
požiūris į suaugusiųjų neformalų švietimą. Konsta-
tuojama, kad beveik ketvirtadalis suaugusiųjų šalies
gyventojų nori ir dalyvauja neformaliuose moky-
muose, tobulindami savo profesinę kvalifikaciją,
penktadalis tai daro savišvietos būdu. Nustatyta, kad
profesinę kvalifikaciją dažniau tobulina moterys. Tai
patvirtina ir vėlesni tyrimai. J. Butvilienė (2011),
nagrinėjusi, kaip neformalus suaugusiųjų švietimas
vyksta valstybiniame sektoriuje, nustatė, kad mote-
rys sudaro 2/3 besimokančiųjų. Išryškėjo ir proble-
ma: tik trečdalis respondentų gali tobulinti darbe
savo profesinę kvalifikaciją, pusė tiriamųjų tokių
sąlygų darbe neturi. M. Kaminskienė (2011) tyrimu
nustatė, kad mokytis ir tobulinti profesinę kvalifika-
ciją pageidauja net 70 proc. respondentų. Daugelis
darbdavių per tyrimą (Tamošiūnas, Šutinienė, Pilip-
avičienė, Guseva, 2005) akcentavo neformalaus mo-
kymosi būtinumą ir jo svarbą organizacijoje. Matyt,
ir patys darbuotojai ne visada objektyviai įvertina
darbdavių nuostatas: 2011 metų tyrime (Trakšelys,
2011) 35 proc. respondentų patvirtino, kad dalyvauti
kursuose, seminaruose ir mokymuose skatina juos,
būtent, vadovai. Kita vertus, galima kelti klausimą,
kiek neformalaus mokymo būdai naudingi besimo-
kantiesiems? Suaugusieji, dalyvaujantys neforma-
liame ugdyme, turėtų būti tik suinteresuoti žmonės,
tačiau taip būna ne visada. Kartais darbuotojus mo-
kytis „atsiunčia“ (Kaminskienė, 2011), nes iš tyrimų
(Kaminskienė, 2011, Trakšelys, 2011, Butvilienė,
2011 ir kt.) rezultatų aiškėja, kad labai skiriasi darb-
davių ir darbuotojų požiūris į seminarų, mokymų ir
užsiėmimų temų aktualumą, pritaikomumą prakti-
koje ir reikalingumą. Išaiškinta – 39 proc. įvairiuose
mokymuose respondentų įgytų žinių nepritaiko tie-
sioginiame savo darbe (Trakšelys, 2011).

J. Butvilienė (2011) pažymi, kad Lietuvos gy-
ventojai yra vieni iš mažiausiai besimokančių ES
ir ypač menka jų dalis mokosi neformaliai. Žemas
neformalaus mokymosi lygis yra vienas didžiausių
Lietuvos ūkio konkurencingumo problemų, nes nesim-
mokantys darbuotojai yra mažiau imlūs naujovėms,

neproduktyvūs, o nedirbantiems ir nesimokantiems asmenims kur kas sunkiau rasti vietą šalies ekonominiame gyvenime.

Apklausus darbdavius (Tamošiūnas, Štutienė, Pilipavičienė, Guseva, 2005), nustatyta, kad neformaliu darbuotojų švietimu sėkmingiausiai tenkinami administracinio personalo, vadovaujančių specialistų, vadovų poreikiai. Daugiausia problemų yra darbininkų rengimo ir neformaliojo švietimo organizavimo srityje. Be to, ekspertai teigia, kad darbininkų rengimas ir perkvalifikavimas yra silpniausia neformaliojo saugusiųjų švietimo grandis.

Jau 2006 metų tyrimu „Suaugusiųjų švietimo organizavimo būklė savivaldybėse“ konstatuota, kad neformaliam suaugusiųjų švietimui savivaldybėse skiriama mažai dėmesio ir suaugusiųjų švietimas dažnai tik deklaratyvus. Minėtu tyrimu nustatyta, kad kiekvienoje savivaldybėje yra atsakingas asmuo už suaugusiųjų švietimą, tačiau, anot respondentų, to nepakanka. Taip pat nustatyta, kad didžiausia problema, organizuojant suaugusiųjų švietimą, yra kvalifikuotų suaugusiųjų švietimo vadybininkų, andragogų ir kitų specialistų stoka. Nors, pavyzdžiui, andragogus (suaugusiųjų švietėjus) ruošia Klaipėdos universiteto Tęstinių studijų instituto Andragogikos katedra, tačiau kol neįteisinta andragogo pareigybė ir andragogų darbą atlieka ne specialistai, situacija suaugusiųjų švietime mažai keisis. Andragogai, kaip kvalifikuoti specialistai gebėtų motyvuoti suaugusiųjų išgyti žinių, ištirtų mokymosi poreikius, atliktų tutoriaus, mentoriaus, analitiko vaidmenis, parengtų tinkamas mokymosi programas ir jas tikslingai realizuoti.

Taigi, apibendrinant galima teigti, kad nuolatinių žinių atnaujinimas padedant kvalifikuotiems specialistams-andragogams, individui, o kartu ir besimokančiai organizacijai, padės tapti konkurencingiems darbo rinkoje, lengviau prisitaikyti prie aplinkos pokyčių, o tai ypač reikalinga gyvenant šiandienos visuomenėje.

Išvados

1. Suaugusiųjų mokymosi motyvacija nuo 2004 iki 2011 metų panaši, t. y. mokytis dažniausiai verčia siekis išlikti darbo rinkoje ir būti konkurentabiliems. Mokymosi motyvai tiesiogiai susiję su respondentų darbu ir karjeros galimybėmis.
2. Tyrimais nustatyta, kad mokytis labiau linkusios moterys nei vyrai, kad mokymosi motyvacijai didelę įtaką turi individo ir jo šeimos finansinė padėtis. Taip pat tyrimų rezultatai parodė, kad suaugusiųjų mokymuisi įtakos turi ir jų pačių noras pritapti prie visuomenės, t. y. mokymasis atlieka individo socializacijos ir integracijos funkciją.
3. Vienas iš populiariausių suaugusiųjų žinių įgijimo formų yra neformalus švietimas, kuriam priskiriamas profesinės kvalifikacijos tobulinimas, tęstinis profesinis mokymasis, savišvieta ir mokymasis organizacijoje. Dažniausiai tobulinama profesinė kvalifikacija, siejant tai su turimų žinių gilinimu bei karjeros galimybėmis.

mo formų yra neformalus švietimas, kuriam priskiriamas profesinės kvalifikacijos tobulinimas, tęstinis profesinis mokymasis, savišvieta ir mokymasis organizacijoje. Dažniausiai tobulinama profesinė kvalifikacija, siejant tai su turimų žinių gilinimu bei karjeros galimybėmis.

4. Neformaliojo mokymosi lygis nuo 2004 metų iki 2011 metų mažai kito, nors įstatyminė bazė, reglamentuojanti suaugusiųjų švietimą, buvo koreguota keletą kartų. Situaciją padėtų pagerinti andragogo, kaip suaugusiųjų švietėjo, pareigybės įteisinimas ir profesinės veiklos aprašas.

Literatūra

1. Anušienė B., 2004, Inžinierių tęstinis profesinis mokymas kaip edukologijos reiškinys. *Daktaro disertacija*. Klaipėda: Klaipėdos universitetas.
2. Butvilienė J., 2011, Neformalusis suaugusiųjų švietimas Lietuvoje: valstybinio sektoriaus atvejis. *Andragogika*. Nr. 1. P. 81–86. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
3. Juozaitis A., 2000, *Besimokantys suaugusieji. Prieš einant į suaugusiųjų auditoriją*. Vilnius: LSSA.
4. Jarvis P., 2001, *Mokymosi paradoksai*. Kaunas: VDU leidykla.
5. Kaminskienė M., 2001, Neformaliojo suaugusiųjų mokymosi reikšmė organizacijoje. *Andragogika*. Nr. 2. P. 280. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
6. Laurėnaitė J., Laurėnas V., 2001, Besimokančios organizacijos tapsmo ribos. *Andragogika*. Nr. 2. P. 149–163. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
7. Lemme B. H., 2003, *Suaugusiojo raida*. Kaunas: UAB Poligrafija ir informatika.
8. Pundziūtė K., Teresevičienė M., 2011, Profesinio tobulinimosi kursų nauda andragogams ir jų organizacijoms Grundtvig programos kontekste. *Andragogika*. Nr. 2. P. 164–185. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
9. Tolutienė G., Jovarauskiatė A., 2011, Mokymosi poreikiai demografinių veiksnių kontekste: studijuojančiųjų požiūrio tyrimas. *Andragogika*. Nr. 1. P. 47–58. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
10. Trakšėlys K., 2011, Besimokančios organizacijos esmė ir nauda: andragogo požiūris. *Pedagogika*. Nr. 101. P. 98–105. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.
11. Europos komisija. *Komisijos komunikatas Suaugusiųjų mokymasis: mokytis niekada nevēlu*. 2006. <<http://eur-lex.europa.eu/lexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008;0865:FIN:LT:PDF>>. [2012-04-01].
12. *Kaimuose ir miesteliuose gyvenančių suaugusiųjų mokymosi poreikiai*. Tyrimo ataskaita. Interneto prieiga: <http://www.civitas.lt/files/Tyrimas_Suaugusiųjų_mokymo_prioritetai_Ataskaita.pdf> [žiūrėta 2012-04-01].
13. *Kokybinis tyrimas apie mokymąsi visą gyvenimą ir jo rezultatyvumą*. <<http://www.upc.smm.lt/svietimas/tyrimai/>> [2012-04-01].

14. *Neformaliojo suaugusiųjų švietimo būklė ir gyventojų bei darbdavių požiūris į neformalų suaugusiųjų švietimą. Tyrimo ataskaita.* <<http://www.upc.smm.lt/svietimas/tyrimai/>> [2012-04-01].
15. *Suaugusiųjų testinio mokymo galimybių plėtra mokymosi visą gyvenimą strategijos įgyvendinimo kontekste. Tyrimo ataskaita: <www.smm.lt/svietimo.../suaugusiųjų_testinio_mokymo_ataskaita.doc>.* [2012-04-01].
16. *Suaugusiųjų mokymasis Lietuvoje: aprėptis, poreikiai ir pasiūla. Tyrimo ataskaita.* <www.andragogai.auris.us/download.php/fileid/1> [2012-04-01].
17. *Suaugusiųjų mokymosi motyvacija ir poreikiai Lietuvoje, Latvijoje, Estijoje ir Suomijoje.* <<http://www.upc.smm.lt/svietimas/tyrimai/>> [2012-04-01].
18. *Suaugusiųjų švietimo organizavimo būklė savivaldybėse. Tyrimo ataskaita.* <<http://www.upc.smm.lt/svietimas/tyrimai/>> [2012-04-03].
19. *Taikomasis suaugusiųjų švietimo tyrimas.* <<http://www.upc.smm.lt/svietimas/tyrimai/>> [2012-04-01].
20. *Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas.* 2011 m. kovo 17 d. Nr. XI-1281. <http://www.mprc.nlt/file/svietimo%20istatymas/Svietimo%20istatymas_2011.pdf> [2012 04 01].

ADULT EDUCATION CHANGE IN LITHUANIA (SOCIOLOGICAL ASPECTS)

Kęstutis Trakšėlys

Summary

The article details the issue of adult education. Sociological studies on adult education started in 2004. In the case of an adult individual, it is not easy to start learning. An interesting study of motivation has been carried out. The analysis of the studies performed to determine the factors affecting learning has been conducted. The main factors influencing the study include: social, economic factors and the desire to remain in the labour market. Adults have to decide whether to continue learning, and often the result lies in the financial position.

Learning takes place in prison and where the emphasis on education as a primary agent of socialisation is put. Learning is important to persons with disabilities and those aiming to improve their socialisation in the society.

The present and non-formal education is dealt with. Non-formal education tends to occur within the learning organisation, professional development and continuing learning. Many working people are engaged in training activities. Continuous vocational training is popular. However, respondents not always need training. Often, knowledge is not practical.

The study also found that there was poor organisation of adult education. The lack of qualified specialists is observed. Andragogues would solve the problem. But there is no such job position. It can be stated that adult education trends remain similar to those in 2004.

Key words: adult education, learning motivation, non-formal education, educational research, adult education status.

SUAUGUSIŲJŲ ŠVIETIMO KAITOS TENDENCIJOS LIETUVOJE (SOCIOLOGINIS ASPEKTAS)

Kęstutis Trakšėlys

Santrauka

Straipsnyje analizuojami įvairių tyrėjų grupių 2004–2011 metais atlikti suaugusiųjų švietimo srities tyrimai. Išsamūs suaugusiųjų švietimo tyrimai Lietuvoje pradėti vykdyti nuo 2004 metų. Straipsnyje pristatomi ir lyginami tyrimų rezultatai, atskleidžiamos tendencijos suaugusiųjų švietime. Nagrinėjama suaugusiųjų mokymosi motyvacija, mokymosi prieinamumas ir pagrindinės kliūtys suaugusiajam įgyti išsilavinimą. Analizuojama ir suaugusiųjų neformalaus švietimo būklė, jo tendencijos ir perspektyvos. Straipsnyje pateikiami tyrimo rezultatai apie suaugusiųjų mokymosi skirtumus mieste ir kaime, darbdavių požiūrį į besimokančiuosius, suaugusiųjų mokymąsi Lietuvoje. Tyrimo aspektai – aprėptis, poreikiai ir pasiūla, mokymasis ir jo motyvacija įkalinimo įstaigose. Pristatomas lyginamasis tyrimas „Suaugusiųjų mokymosi motyvacija ir poreikiai Lietuvoje, Latvijoje, Estijoje ir Suomijoje“.

Analizuojami socialiniai suaugusiųjų šaltiniai: socialinė pozicija, karjeros galimybės, siekiai ir nuostatos.

Prasminiai žodžiai: suaugusiųjų švietimas, mokymosi motyvacija, neformalus švietimas, švietimo tyrimai, suaugusiųjų švietimo būklė.

Įteikta 2012-09-25